

PLAN DZIAŁANIA KT 191 ds. Chemii Gleby

STRESZCZENIE

Komitet Techniczny nr 191 ds. Chemii Gleby został powołany w ramach Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, który zajmuje się m.in. organizowaniem działalności normalizacyjnej zgodnie z rozwiązaniami europejskimi i międzynarodowymi, wypracowanymi przy aktywnym współudziale krajowych ekspertów.

Działalność Komitetu nr 191 polega głównie na opiniowaniu w fazie przygotowawczej, dostosowywaniu, a następnie wdrażaniu do Polskich Norm, norm opracowywanych przez grupy robocze Technical Committee ISO/TC 190 *Soil quality* of the International Organization for Standardization (ISO), tj. Komitetu Technicznego ISO/TC 190 Jakość Gleby, Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO), a głównie podkomitetu ISO/TC 190/SC 3 *Soil quality – Chemical methods and soil characteristics (Metody chemiczne i charakterystyka gleby)*, jak również często ISO/TC 190/SC 7 *Soil quality – Soil and site assessment (Ocena gleby i środowiska)*, które w oparciu o "Vienna Agreement" są w większości przejmowane przez CEN/TC 345 *Characterization of soils* i zatwierdzane jako Normy Europejskie. Komitet Techniczny nr 191 ds. Chemii Gleby zajmuje się głównie zagadnieniami związanymi z określaniem chemicznych oraz fizyko-chemicznych właściwości gleb i chemicznymi metodami badań tych właściwości.

W zakresie działalności KT 191 znajdują się następujące zagadnienia:

- *przygotowanie próbek gleby w celu oznaczania ich właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych,*
- *oznaczanie właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych gleb metodami tradycyjnymi oraz nowymi metodami instrumentalnymi,*
- *metodyki ekstrakcji zanieczyszczeń z gleby,*
- *oznaczanie, przy wykorzystaniu zróżnicowanych technik instrumentalnych, zawartości substancji zanieczyszczających środowisko glebowe, w tym:*
 - *pierwiastków śladowych, selenu i arsenu,*
 - *azotu ogólnego i związków azotu,*
 - *siarki i związków siarki,*
 - *cyjanków,*
 - *fosforu ogólnego i związków fosforu,*
 - *węglowodorów,*
 - *polichlorowanych bifenyli i pestycydów,*
 - *przewodności elektrycznej właściwej, pH oraz pojemności kationowej wymiennej i kationów wymiennych,*
 - *zawartości węgla i związków węgla,*
 - *wymywania.*

Metodyki wdrażane i udostępnianie odbiorcom krajowym przez KT 191, w postaci tłumaczeń albo w postaci uznawanych oryginałów, obejmują zarówno normy

opracowane przez ISO/TC 190 i jeszcze nie przyjęte przez CEN/TC 345, jak również normy opracowane przez ISO/TC 190 i przyjęte lub przyjmowane przez CEN/TC 345.

Ponadto KT 191 dodatkowo współpracuje z komitetem typu horyzontalnego CEN/TC 400 *Sludge, treated biowaste and soil*, w którym są opracowywane normy na metody badań, z zastosowaniem których można badać: osady ściekowe, uzdatnione bioodpady, glebę oraz odpady.

Metodyki objęte normami opracowywanymi przez KT 191 stanowią podstawę większości prac z zakresu gleboznawstwa i ochrony gleb oraz są niezbędnym elementem działań koniecznych do utrzymania jakości gleb i gruntów zgodnie z obowiązującymi obecnie w Polsce aktami prawnymi, a przede wszystkim Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 2002 roku.

Prace Komitetu Technicznego nr 191 wspierają działalność krajowych ośrodków prowadzących badania z powyższego zakresu oraz producentów specjalistycznego sprzętu potrzebnego do ich prowadzenia, ponieważ w rezultacie ułatwia to wymianę myśli badawczej, informacji i wyników badań, a w końcu zachowanie środowiska w jak najlepszym stanie (a pośrednio, na dalszych etapach, również wymianę handlową i zapewnia konkurencyjność niektórym polskim produktom).

Ponadto rozwój normalizacji w zakresie metod badań chemicznych i fizyko-chemicznych właściwości gleb zapewni podmiotom z branży laboratoryjnej oraz instytutom i innym ośrodkom badawczym, które świadczą usługi w zakresie badania gleb, prowadzenie prac z zastosowaniem odpowiednich metod, narzędzi i urządzeń, jednocześnie zwiększając ich umiejętności i efektywność.

1 ŚRODOWISKO BIZNESOWE KT

1.1 Opis środowiska biznesowego

Na działalność gospodarczą objętą zakresem KT znaczący wpływ mają następujące uwarunkowania polityczne, gospodarcze, techniczne, prawne, społeczne i/lub aspekty regionalne/międzynarodowe:

Uwarunkowania społeczne/gospodarcze

Zgodnie z obowiązującym w kraju ustawodawstwem za jakość gleb odpowiada ich użytkownik (poza pozostałościami historycznymi). Tak więc badania jakości gleb (przede wszystkim zawartości w nich zanieczyszczeń) na obszarach potencjalnie narażonych na wpływ emisji ze źródeł lokalnych powinny być finansowane z budżetów odpowiednich przedsiębiorstw lub właścicieli gruntów. Jest to ogromny rynek, obejmujący obszar całego kraju. Rozporządzenie Ministra Środowiska z roku 2002 nakładana na użytkowników gruntów również obowiązek remediacji terenów zanieczyszczonych (o zawartości zanieczyszczeń powyżej określonych wartości granicznych), co jeszcze bardziej zwiększa zakres wykorzystywania norm opracowywanych w ramach niniejszego Komitetu.

Niestety w działaniach niektórych użytkowników, których obowiązuje przeprowadzanie chemicznych i fizyko-chemicznych badań gleby występuje wyraźny konflikt interesów: z jednej strony jako jednostki znajdujące się w obszarze ustawodawstwa unijnego i krajowego są oni zobowiązani do spełniania wymagań UE i krajowych w zakresie jakości gleby i ochrony środowiska, co związane jest

ze stosowaniem odpowiednich norm, z drugiej strony wiąże się to z dodatkowymi kosztami. Z tego powodu część użytkowników nie jest zainteresowana wprowadzaniem niezbędnych norm, które zazwyczaj wymagają nowej akredytacji, bardziej skomplikowanej procedury analitycznej, aparatury badawczej i raportów z badań, lecz woli naruszać obowiązujące przepisy.

Uwarunkowania prawne

Podstawą do prowadzenia badań oraz działalności usługowej i gospodarczej związanej z zakresem KT są między innymi następujące przepisy:

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady, 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych („Dyrektywa IED”),

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady, 2004/35/WE dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli,

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady, 2004/35/WE w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu,

Ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku; tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2013 nr 0 poz. 1232,

Ustawa o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych, z dnia 6 lipca 2001 roku; Dz. U. 2001 nr 97 poz. 1051 oraz Dz. U. z 2003 nr 113 poz. 1068,

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku; tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2013 nr 0 poz. 627),

Ustawa o lasach, z dnia 28 września 1991, tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2014 nr 0 poz. 1153,

Ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku; tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2012 nr 0 roku poz.145,

Ustawa prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 roku, tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2014 roku nr 0 poz. 613,

Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych, z dnia 3 lutego 1995 roku, tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2013 roku nr 0 poz. 1205,

Ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, z dnia 13 kwietnia 2007 roku, tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2014 roku nr 0 poz. 210,

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, z dnia 3 października 2008, tekst jednolity z wprowadzonymi zmianami Dz.U. z 2013 roku nr 0 poz. 1235,

Ustawa o odpadach, z dnia 14 grudnia 2012, Dz. U. 2013 poz. 21 oraz Dz. U. z 2014 nr 0 poz. 695,

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 roku, w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz.U. z 2002 nr 165, poz. 1359),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2008 roku, w sprawie kryteriów oceny wystąpienia szkody w środowisku (Dz.U. z 2008 nr 82, poz. 501),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 czerwca 2008 roku, w sprawie rodzajów działań naprawczych oraz warunków i sposobu ich prowadzenia (Dz.U. z 2008 nr 103, poz. 664),

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 roku, w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2006 roku, nr 137, poz. 984),

Polityka Ekologiczna Państwa (na lata 2009 –2012 z perspektywą do roku 2016);

Zagadnienie ochrony podstawowych funkcji gleby (siedliskowa, retencyjna, produkcyjna, kulturowa) przed najważniejszymi zagrożeniami stanowi treść najważniejszego wydanego dotychczas dokumentu UE w zakresie ochrony gleb "Strategia tematyczna ochrony gleb" (*Thematic Strategy for Soil Protection* (COM(2006)231 final). Zagadnienia te są rozszerzone i doprecyzowane w przygotowywanej Dyrektywie Glebowej UE. Jednym z najistotniejszych zagrożeń dla środowiska glebowego są zanieczyszczenia chemiczne, stwarzające ryzyko zarówno dla zdrowia człowieka, jak i dla wszystkich organizmów bytujących w glebie. Oddziaływanie tych zanieczyszczeń w glebie zależy nie tylko od ich zawartości, ale również od właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych gleb, które determinują często biodostępność tych zanieczyszczeń dla organizmów glebowych, zwierząt, a także dla roślin, a więc tym samym określają możliwości przechodzenia szkodliwych substancji do łańcucha żywnościowego.

Uwarunkowania techniczne

W oparciu między innymi o wymienione powyżej akty prawne i inne przepisy działają, prowadząc badania naukowe i/lub usługowe:

- Inspekcja Ochrony Środowiska,
- Stacje Chemiczno-Rolnicze,
- Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy,
- Instytut Technologiczno-Przyrodniczy,
- Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy,
- Instytut Badawczy Leśnictwa,
- Polskie Towarzystwo Gleboznawcze,
- Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych,
- a także odpowiednie instytuty, katedry i zakłady Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Uniwersytetów Przyrodniczych, Technologicznych, Rolniczych i innych, a także politechnik na terenie całego kraju,
- jak również inne różne laboratoria, w tym prywatne.

Właśnie między innymi tym instytucjom do prowadzenia ich działalności niezbędne są normy opracowywane przez Komitet Techniczny nr 191 ds. Chemii Gleby. Niezbędne są one zwłaszcza wtedy, gdy laboratorium chce uzyskać certyfikat laboratorium akredytowanego nadawany przez Polskie Centrum Akredytacji (związane jest to ze spełnieniem wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17025:2005) w dziedzinie badań z zakresu chemicznych i fizyko-chemicznych właściwości gleby i być konkurencyjne na rynku poprzez rozszerzanie i unowocześnianie wykonywanego zakresu badań zgodnie z wymaganiami krajowymi, europejskimi i międzynarodowymi.

Oznaczanie niektórych właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych gleb niezbędne jest także w procesach ich klasyfikacji gleboznawczej oraz rolniczej – co w znacznym stopniu rozszerza zakres potencjalnych użytkowników norm

opracowywanych przez niniejszy KT (klasyfikacja rolnicza gleby stanowi jeden z czynników decydujących o dopłatach dla rolników z funduszy UE oraz innych)

Ponadto rozwój ośrodków prowadzących badania z zakresu chemii i fizyko-chemii gleby wpływa również na rozwój firm, które projektują i budują laboratoria, wykonują i dostarczają ich podstawowe wyposażenie, a przede wszystkim wykonują i dostarczają sprzęt, aparaturę, odczynniki i wzorce, a także na rozwój firmy zajmujących się tworzeniem i wdrażaniem kompleksowych rozwiązań informatycznych.

Aspekty normatywne

Komitet Techniczny nr 191 ds. Chemii Gleby współpracuje z lustrzanymi komitetami CEN/TC 345 Characterization of soils oraz ISO/TC 190 *Soil quality* w tym podkomitecie ISO/TC 190/SC 3 *Soil quality – Chemical methods*, jak również dodatkowo z komitetem typu horyzontalnego CEN/TC 400 *Sludge, treated biowaste and soil* w zakresie opracowywania Norm Europejskich i Norm Międzynarodowych.

Prowadzi on aktywną działalność w zakresie normalizacji dotyczącej chemicznych i fizyko-chemicznych właściwości gleb oraz chemicznych metod badań tych właściwości, w tym:

- do dnia dzisiejszego w ramach tematyki KT 191 zatwierdzono 38 Polskich Norm tłumaczonych na język polski oraz uznano 24 norm w języku oryginału,
- program prac normalizacyjnych na rok 2015 obejmuje 5 tematów normalizacyjnych prPN-prEN ISO, z przewidywanym terminem ogłoszenia ich w latach 2015–2016,
- obecna przewodnicząca KT 191, reprezentująca Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy, brała udział, jako ceniony ekspert, w większości posiedzeń CEN/TC 190 *Soil quality* oraz CEN/TC 190 SC 3 *Soil quality – Chemical methods* od 1992 roku (a także spotkaniach niektórych grup roboczych) oraz czasem w posiedzeniach CEN/TC 345 *Characterization of soil*. Od 2003 roku Instytut finansował te wyjazdy ze swoich środków pozabudżetowych, jak również często wyjazdy eksperta z KT 190 ds. Biologii Gleby, a także często inną działalność związaną z pracami normalizacyjnymi z zakresu chemii i fizyko-chemii gleb. Ponadto Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy był jednym z głównych organizatorów pierwszego w Polsce posiedzenia CEN/TC 190 *Soil quality* wraz z jego wszystkimi podkomitetami i grupami roboczymi, które odbyło się w 1994 roku oraz zorganizował we własnym zakresie następnego posiedzenie, jubileuszowe (25-lecie działalności CEN/TC 190 *Soil quality*), w tym sponsorował uczestnictwo w nim pracownika PKN.

Normy opracowywane przez KT 191 stanowią podstawę większości badań właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych gleb oraz określania zawartości zanieczyszczeń. Badania te są niezbędne zarówno w działaniach mających na celu monitoring stanu środowiska, jak i w wielu działaniach kontrolnych i zapobiegawczych. Duże znaczenie należy także przypisać wykorzystywaniu metodyk zawartych w normach w pracach badawczych dotyczących procesów przebiegających w glebach, m.in. procesów sorpcji i desorpcji, trwałości zanieczyszczeń, skutków nawożenia, wapnowania i stosowania środków ochrony roślin, etc.

Do głównych odbiorców norm z zakresu chemii gleb należą Stacje Chemiczno-Rolnicze na obszarze całego kraju, Rejonowe Inspektoraty Ochrony Środowiska, a także laboratoria komercyjne i państwowe oraz placówki naukowe (wyższe uczelnie, instytuty branżowe) zajmujące się zagadnieniami gleboznawstwa i ochrony gleb, jednak niestety nie wpływa to w żaden sposób na finansowanie przez te jednostki prac normalizacyjnych na zamówienie.

Opracowane w KT 191 projekty norm opiniują: Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Inspekcja Sanitarna oraz Inspekcja Ochrony Środowiska.

1.2 Wskaźniki ilościowe dotyczące środowiska biznesowego

Poniższe wskaźniki ilościowe opisują środowisko biznesowe, w celu wsparcia działań KT poprzez zapewnienie niezbędnych danych:

W Polsce ogólny nadzór nad jakością środowiska glebowego sprawuje Inspekcja Ochrony Środowiska finansowana ze środków budżetu państwa. Również z budżetu państwa finansowana jest znaczna ilość prac badawczych realizowanych przez placówki naukowe, chociaż w ostatnim okresie, w istotnym zakresie, zwiększyło się finansowanie tej działalności ze środków Unii Europejskiej oraz programów finansowanych przez organizacje międzynarodowe i rządy innych państw.

Głównym źródłem finansowania projektów norm dotyczących jakości gleby są środki finansowe z budżetu państwa, przyznawane do tej pory przez Ministerstwo Finansów.

Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Inspekcja Sanitarna oraz Inspekcja Ochrony Środowiska opiniują (lecz tylko od czasu do czasu) normy z zakresu niniejszego KT, natomiast niestety nie biorą udziału w finansowaniu opracowywania projektów norm oraz wyjazdów, na posiedzenia robocze CEN i ISO, ekspertów, którzy te normy opracowują, a także rzadko wymuszają stosowanie tych norm przez powołanie się na nie w odpowiednich przepisach. Jednak implementacja przez Polskę szeregu dyrektyw unijnych z zakresu ochrony środowiska i innych, jak również szereg odpowiednich ustaw oraz rozporządzeń krajowych dotyczących bezpośrednio oraz pośrednio jakości gleby wymusi powszechne stosowanie Norm Europejskich i Międzynarodowych. Zapewnienie odpowiedniego stanu ustawodawstwa, w tym rozporządzeń i przepisów wykonawczych w zakresie ochrony środowiska glebowego oraz jakości gleby i gruntów, zgodnego z ustawodawstwem UE, i jego implementacja znajduje się w gestii Ministerstwa Środowiska, tak więc Ministerstwo Środowiska powinno być podmiotem bezpośrednio zainteresowanym w opracowaniu norm dotyczących chemicznych i fizyko-chemicznych właściwości gleb i chemicznych metod badań tych właściwości jako niezbędnego narzędzia do wdrożenia ustaw i rozporządzeń w tym zakresie.

Ponadto normy opracowywane przez niniejszy KT powinny stanowić podstawowe narzędzie pracy wszystkich placówek Inspekcji Ochrony Środowiska.

Dlatego Ministerstwo Środowiska oraz Główna Inspekcja Ochrony Środowiska powinny zapewniać środki na sprawne opracowywanie Polskich Norm dotyczących jakości gleby.

Niestety w ostatnich latach brakuje środków na tłumaczenia norm z zakresu Komitetu Technicznego nr 191 ds. Chemii Gleby (m.in. ponieważ ciągle jeszcze jest dopracowywana Dyrektywa Glebowa UE), a przede wszystkim na wyjazdy ekspertów na posiedzenia grup roboczych CEN/TC 345 i ISO/TC 190, podczas których omawiane są i dopracowywane powstające projekty. Ministerstwo Finansów przestało przyznawać PKN środki na ten cel, więc nie może on pokrywać kosztów tych wyjazdów i wyjeżdżają tylko ci eksperci, których instytucje, albo oni sami mogą koszty takiego wyjazdu pokryć, w wyniku czego eksperci z KT 191 nie biorą udziału w spotkaniach i prowadzonych podczas tych spotkań pracach grup roboczych ISO/TC 190 oraz CEN/TC 345, a współpraca z tymi organizacjami i dostosowanie opracowanych przez nie norm dla wykonawców krajowych jest gwarancją, że wszystkie oznaczenia wykonane zgodnie z normami przygotowywanymi przez KT 191 odpowiadają aktualnym standardom światowym, a uzyskane wyniki mogą być porównywalne z wynikami wiodących laboratoriów zarówno w krajach UE, jak i innych.

W najbliższej przyszłości KT ponownie podejmie działania w celu pozyskania środków z Ministerstw oraz Inspekcji Ochrony Środowiska, opiniujących normy z zakresu KT.

2 OCZEKIWANE KORZYŚCI Z REALIZACJI PRAC KT

Dalsze prace nad normami z zakresu tematycznego KT 191 – szersze upowszechnianie i/lub wdrażanie Norm Europejskich i Międzynarodowych z zakresu oznaczania chemicznych i fizyko-chemicznych właściwości gleb, umożliwią:

- podniesienie poziomu publikacji naukowych poprzez wprowadzenie znormalizowanych metodyk oznaczania właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych gleb, a tym samym zapewnienie porównywalności wyników na poziomie europejskim i międzynarodowym,
- poprawę jakości oznaczeń właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych gleb wykonywanych przez laboratoria komercyjne i Stacje Chemiczno-Rolnicze,
- poprawę jakości oznaczeń zawartości pozostałości pestycydów w glebach, a tym samym wzrost jakości plonów i bezpieczeństwa produkcji żywności,
- poprawę jakości oznaczeń zawartości zanieczyszczeń w glebach, co z jednej strony będzie zmniejszać ryzyko ekologiczne oraz ryzyko dla zdrowia człowieka, z drugiej – zmniejszać ewentualne koszty remediacji gleb przy dokładniejszym określeniu poziomu ich zanieczyszczenia,
- ułatwienie współpracy i wymiany informacji na poziomie europejskim i międzynarodowym, wszędzie tam, gdzie stosowane są normy z zakresu niniejszego KT,
- ułatwienie stosowania Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie gleboznawczej klasyfikacji gruntów z dnia 12 września 2012 (Dz.U. 2012 poz. 1246), w opracowaniu którego uczestniczyli naukowcy z Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach,

- zapewnienie aktualnych sposobów postępowania w czasie przygotowania próbek gleby do badań chemicznych i fizyko-chemicznych, jak również podczas przeprowadzania tych badań,
- podniesienie wiarygodności wyników (jakościowych i ilościowych) badań,
- kontrolowanie i utrzymanie standardów ziemi i gleby,
- podniesienie efektywności diagnostyki,
- zwiększenie bezpieczeństwa osób biorących bezpośredni udział w badaniach z zakresu jakości gleby,
- lepszą ocenę gleb zdewastowanych oraz jakości gleb po remediacji.

3 CZŁONKOSTWO W KT

Każdy podmiot krajowy zainteresowany daną tematyką ma prawo zgłosić chęć uczestnictwa w KT i po spełnieniu wymogów proceduralnych (procedura Z2-P3 w powiązaniu z Z2-P1) stać się członkiem KT. Każdy członek KT realizuje zadania KT poprzez swoich reprezentantów.

Aktualny skład KT jest podany na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT.

4 CELE KT I STRATEGIA ICH REALIZACJI

4.1. Cele KT

- opracowywanie norm z zakresu chemii i fizyko-chemii gleby,
- opiniowanie norm i innych dokumentów normalizacyjnych powiązanych z zakresem działania KT w celu zapewnienia ich zgodności z dyrektywami europejskimi i odpowiednimi krajowymi przepisami.

Cele szczegółowe:

- terminowa (zgodna z przyjętymi harmonogramami) realizacja wszystkich prac ujętych w Programie prac normalizacyjnych KT 191 (prPN-prEN, prPN-EN, prPN-prEN ISO, prPN-EN ISO),
- rozszerzanie informacji o zakresie opracowywanych norm i zwiększanie ich dostępności wśród odbiorców komercyjnych, jak również na forum naukowym
- pozyskiwanie środków na wprowadzanie metodą tłumaczenia do zbioru PN Norm Europejskich i Międzynarodowych,
- zwiększenie udziału polskich ekspertów w praktycznych pracach ISO/TC 190 *Soil quality*, ISO/TC 190/SC 3 *Soil quality – Chemical methods* oraz CEN/TC 345 *Characterization of soils*, a przede wszystkim stworzenie możliwości aktywnego uczestnictwa polskich ekspertów w dorocznym spotkaniu tych Komitetów, co umożliwiłoby wpływ na kierunek przyszłych prac normalizacyjnych oraz zakres i formę przygotowywanych norm. (W ostatnich latach, tj. od 2003 roku dotychczasowe działania w tym obszarze – wysoce korzystne zarówno dla prac KT, jak i dla zainteresowanych instytucji – były pokrywane ze środków pozabudżetowych Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach).

4.2. Strategia ustalona do osiągnięcia celów KT

- aktywne uczestnictwo w opiniowaniu projektów i głosowaniach wszystkich członków KT 191,
- aktywne uczestnictwo wszystkich członków w pracach i posiedzeniach KT,
- starania o uzyskanie środków finansowych na pokrycie kosztów uczestnictwa członków KT 191 w praktycznych pracach (spotkaniach grup roboczych, podkomitetu i Komitetów) ISO/TC190 oraz CEN/TC 345.
- wyznaczenie priorytetów przy ustalaniu Programu prac normalizacyjnych KT 191, tj. wprowadzanie do zbioru PN metodami uznania, a następnie tłumaczenia Norm Europejskich,
- aktywne poszukiwanie źródeł finansowania tłumaczeń,
- aktywny udział w procesie powstawania Norm Europejskich i Międzynarodowych za pomocą Internetu i e-maili.

4.3. Aspekty środowiskowe

Tematyka działalności KT 191 jest bezpośrednio i ściśle powiązana z problematyką ochrony środowiska, zwłaszcza z ochroną powierzchni ziemi. Normy opracowywane przez Komitet obejmują wszelkie aspekty badań jakości gleby pod względem jej właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych oraz zawartości zanieczyszczeń chemicznych. Ten ostatni obszar działalności normalizacyjnej Komitetu odpowiada wszystkim potrzebom określonym w podstawowym akcie prawnym z zakresu ochrony gleb w Polsce (Rozporządzenie Ministra Środowiska z 2002 r.) pod względem badań zawartości substancji szkodliwych. Określone w tym dokumencie standardy jakości gleb i gruntów nakładają również obowiązek remediacji gleb zanieczyszczonych. Metodyki opracowywane przez Komitet stanowią więc podstawę wszelkich decyzji (w Polsce) dotyczących ochrony powierzchni ziemi oraz podstawowych funkcji gleb – bez których życie na naszej planecie byłoby praktycznie niemożliwe. Znaczenia i roli działań niniejszego Komitetu nie można więc nie doceniać.

Zanieczyszczone gleby mogą w istotny sposób wpływać na jakość wód podziemnych, gruntowych i powierzchniowych – wykorzystywanie norm opracowywanych przez niniejszy Komitet ma więc wpływ na prace innych Komitetów – zajmujących się problematyką ochrony jakości wód. Podobnie, stosowanie osadów ściekowych lub innych odpadów w celach nawozowych może zmieniać jakość gleb – co stwarza konieczność ścisłej współpracy KT 191 ds. Chemii Gleb i innych Komitetów, w zakresie których znajduje się ochrona środowiska.

Konieczność kontroli stanu gleb pod względem ich właściwości chemicznych i fizyko-chemicznych i zawartości zanieczyszczeń objęta jest szeregiem aktów prawnych. Na poziomie europejskim są to takie dokumenty jak dyrektywy Unii Europejskiej dotyczące: osadów ściekowych (np. stosowanych w rolnictwie), ochrony wód, obrotu i stosowania środków ochrony roślin lub oceny maksymalnych pozostałości pestycydów. O konieczności oznaczania w glebach niektórych związków organicznych, będących aktywnymi składnikami pestycydów, herbicydów i insektycydów, mówi także Międzynarodowa Konwencja Ochrony Roślin (Dz.U. 2001 nr 15 poz. 151).

W Polsce obowiązki okresowej kontroli zawartości niektórych substancji w glebach określone są w Ustawie o ochronie roślin uprawnych (z 18 grudnia 2003 r.), Ustawie o środkach ochrony roślin (z 8 marca 2013 r.) oraz Ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych (z 3 lutego 1995 r.). W kraju podstawowym aktem prawnym, w którym określono ilość substancji, które należy koniecznie oznaczać w glebach i gruntach oraz sprecyzowano dopuszczalne zawartości tych zanieczyszczeń w zależności od sposobu użytkowania terenu, głębokości warstwy gleby, a nawet jej wodoprzepuszczalności, jest Rozporządzenie Ministra Środowiska (z dnia 9 września 2002 r.) w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi. Załącznik do tego dokumentu obejmuje 57 pozycji, w tym: metale – 12, inne nieorganiczne – 2, WWA – 9, inne organiczne (przed wszystkim substancje aktywne ze środków ochrony roślin) – 25 związków. Obowiązek utrzymania jakości gleb i gruntów odpowiadającej określonym standardom (poniżej dopuszczalnej zawartości zanieczyszczeń w glebie) spoczywa na wszystkich użytkownikach gleb i gruntów – zarówno wszystkich prywatnych, jak i podlegających Skarbowi Państwa.

Zakres wykorzystywania norm opracowywanych przez KT 191 jest więc ogromny i dotyczy większości przedsiębiorstw na obszarze naszego kraju. Kontrola jakości gleb pod względem zawartości w nich zanieczyszczeń jest realizowana również na obszarach wykorzystywanych rolniczo. Badania monitoringowe chemizmu gleb ornych Polski realizowane są – na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska – od roku 1995 przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. Monitoring obejmuje oznaczanie (w cyklach pięcioletnich) 54 parametrów glebowych, z których większość objęta jest normami opracowywanymi przez KT 191 ds. Chemii Gleb. Ostatnie dane z tych badań można znaleźć w Raporcie o stanie środowiska w Polsce z 2014 roku, w którym podano kompleksowe dane dotyczące powierzchni ziemi/gleb w Polsce:

[http://www.gios.gov.pl/zalaczniki/artykuly/GIOS_raport_2014\(22MB\).pdf](http://www.gios.gov.pl/zalaczniki/artykuly/GIOS_raport_2014(22MB).pdf)

oraz przedstawiono zmiany, jakim ona podlegała w ostatnich latach. Wskazano również główne cele w zakresie ochrony powierzchni ziemi/gleb – określenie wielokierunkowej działalności, mającej na celu utrzymanie wysokiej jakości powierzchni ziemi poprzez racjonalne wykorzystanie, gospodarowanie, zachowanie wartości przyrodniczych i możliwości produkcyjnego wykorzystania, ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania, utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów, doprowadzenie jakości gleby i ziemi do standardów wymaganych, gdy nie są one dotrzymane.

Między innymi z powyższych powodów KT planuje położenie nacisku na prace normalizacyjne powiązane z powyższymi zagadnieniami.

5 CZYNNIKI WPLÝWAJĄCE NA REALIZACJĘ PROGRAMU PRAC KT I WPROWADZANIE NOWYCH TN DO PROGRAMU PRAC

Każdy zainteresowany ma możliwość zgłaszania tematów normalizacyjnych (TN) wypełniając Karty nowego tematu (KNT) lub Karty propozycji tematu normalizacyjnego (KPT).

Każdy zgłoszony TN jest wprowadzany do programu KT. KT decyduje o kontynuacji lub zaniechaniu tematu normalizacyjnego.

W programie prac prezentowane są wszystkie TN będące aktualnie w opracowaniu.

Program prac KT znajduje się na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT, po wybraniu numeru właściwego KT.

Drugi element numeru tematu normalizacyjnego wskazuje numer Podkomitetu Technicznego opracowującego temat, np. numer tematu normalizacyjnego XXX.1.XXXX oznacza wykonywanie w KT XXX PK 1 (Podkomitecie Technicznym nr 1 Komitetu Technicznego XXX). Jeżeli drugi element przyjmuje wartość zero oznacza to, że TN jest opracowywany w KT.

Czynnikami, które mogą wpływać na terminowe wykonanie prowadzonych prac normalizacyjnych i na wprowadzanie do programu prac nowych tematów normalizacyjnych są m.in.:

- brak środków finansowych na wyjazdy na spotkania robocze ekspertów mogących ocenić poprawność powstającego projektu normy/innego dokumentu normalizacyjnego,
- problemy techniczne, związane z działaniem systemu PZN, które mogą wpływać na terminowość głosowań,
- brak środków finansowych na opracowanie danej PN (w przypadku tłumaczeń),
- kwestie prawne uniemożliwiające dalsze prowadzenie prac nad normą (np. wykryta sprzeczność z obowiązującymi w danej dziedzinie przepisami prawa).

6 WYKAZ PROPOZYCJI TEMATÓW NORMALIZACYJNYCH, DLA KTÓRYCH KT PRZEWIDUJE POZYSKANIE ZAMAWIAJĄCYCH W RAMACH PRAC NA ZAMÓWIENIE

Komitet Techniczny nr 191 planuje ponawianie prób pozyskania środków na systematyczne wprowadzanie do zbioru Polskich Norm tłumaczeń norm, które uprzednio zostały przyjęte metodą uznania w języku oryginału.